КОНСТИТУЦІЙНЕ ТА МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342:37
DOI https://doi.org/10.32782/klj/2026.3.3

Ласько І. М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцентка кафедри соціального права
Львівського національного університету імені Івана Франка
ORCID: 0000-0002-8303-7161

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Анотація. У статті обґрунтовано розуміння академічної доброчесності як критерію якості освітньої діяльності. Дослідження ґрунтується на положеннях Закону України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 року № 4742-IX, введеного в дію 31 липня 2026 року, а також на нормах законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Показано, що зв'язок доброчесності з якістю освіти має нормативну природу, оскільки в основі обох законодавчих визначень лежить категорія результатів навчання, задля досягнення яких провадиться освітня діяльність і довіру до яких забезпечує доброчесність. Установлено, що чинне законодавство закріплює систему забезпечення академічної доброчесності як складову внутрішньої системи забезпечення якості освіти, унаслідок чого дотримання доброчесності набуває значення нормативно визначеного параметра якості, а не лише етичної вимоги до окремих суб'єктів академічної діяльності. Окрему увагу приділено розмежуванню понять якості освітньої діяльності та якості освітньої послуги, а також розширенню кола зобов'язаних осіб, яких чинний Закон визначає як суб'єктів академічної діяльності. Запропоновано трирівневу модель доброчесності як критерію якості, у якій, на відміну від наявних у літературі класифікацій за суб'єктами та середовищами впливу, рівні виокремлено за функцією доброчесності в забезпеченні якості, а саме ціннісно-цільовий, процедурний та інституційний. Обґрунтовано, що запроваджена законодавцем категорія інституційних порушень академічної доброчесності підтверджує розуміння доброчесності як системного показника якості закладу освіти. Окремо надано цивільно-правову характеристику доброчесності у сфері надання освітніх послуг, у межах якої її дотримання постає як елемент належного виконання освітнього зобов'язання. Зроблено висновок про те, що вимога академічної доброчесності виконує функцію внутрішнього обмеження ринкової моделі освіти, оскільки не дозволяє звести освітню діяльність до простого надання оплаченого результату. Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання під час розбудови закладами освіти внутрішніх систем забезпечення якості та подальшого вдосконалення законодавства у сфері освіти.

Ключові слова: *академічна доброчесність, суб'єкти освітньої діяльності, освітня послуга, освітня діяльність, якість освітньої послуги, якість освітньої діяльності, законодавство у сфері освіти, результати навчання.*

Lasko I. M. Academic integrity as a criterion of the quality of educational activity: a legal analysis

Abstract. The article substantiates the understanding of academic integrity as a criterion of the quality of educational activity. The study is based on the provisions of the Law of Ukraine On Academic Integrity No. 4742-IX of 18 December 2025, which entered into force on 31 July 2026, as well as on the norms of the Laws of Ukraine On Education and On Higher Education. It is shown that the connection between integrity and the quality of education has a normative nature, since the category of learning outcomes underlies both legislative definitions, for the achievement of which educational activity is carried out and the trust in which is ensured by integrity. It is established that the current legislation enshrines the system of ensuring academic integrity as a component of the internal system of quality assurance in education, so that compliance with integrity acquires the meaning of a normatively defined parameter of quality rather than merely an ethical requirement addressed

© Ласько І. М., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

to individual subjects of academic activity. Particular attention is paid to distinguishing the concepts of the quality of educational activity and the quality of the educational service, as well as to the broadened circle of obliged persons whom the current Law defines as subjects of academic activity. A three-level model of integrity as a criterion of quality is proposed, in which, unlike the classifications by subjects and environments of influence available in the literature, the levels are distinguished by the function that integrity performs in ensuring quality, namely the axiological and teleological, the procedural, and the institutional. It is argued that the category of institutional violations of academic integrity introduced by the legislator confirms the understanding of integrity as a systemic indicator of the quality of an educational institution. The civil-law characterisation of academic integrity in the sphere of the provision of educational services is provided separately, within which compliance with integrity appears as an element of the proper performance of an educational obligation. It is concluded that the requirement of academic integrity performs the function of an internal limitation of the market model of education, since it does not allow educational activity to be reduced to the mere provision of a paid result. The practical significance of the results lies in the possibility of their use in the development of internal quality assurance systems by educational institutions and in the further improvement of education legislation.

Key words: *academic integrity, subjects of educational activity, educational service, educational activity, quality of the educational service, quality of educational activity, education legislation, learning outcomes.*

Постановка проблеми. Питання якості освіти належить до центральних у сучасному освітньому праві, оскільки саме якість визначає здатність освіти виконувати покладені на неї суспільні функції та забезпечувати довіру до її результатів. Тривалий час академічна доброчесність розглядалася переважно в етичній площині як стандарт поведінки учасників освітнього процесу, а її зв'язок із якістю освіти мав здебільшого декларативний характер. Ухвалення Закону України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 року № 4742-IX [1] та його введення в дію з 31 липня 2026 року суттєво змінили це становище, оскільки законодавець уперше на рівні спеціального закону вбудував забезпечення академічної доброчесності у систему забезпечення якості освіти. Ця обставина зумовлює потребу теоретичного переосмислення співвідношення двох категорій та обґрунтування академічної доброчесності саме як критерію якості освітньої діяльності.

Актуальність проблеми посилюється тим, що норми нового Закону лише набувають практичного застосування, а доктринальне осмислення його положень у зазначеному аспекті перебуває на початковому етапі. Відсутність усталеного теоретичного підходу до розуміння доброчесності як параметра якості ускладнює як правозастосування, так і розбудову закладами освіти власних внутрішніх систем забезпечення якості, у структурі яких доброчесність відтепер посідає самостійне місце.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки дослідження виконано в межах правничої науки, першочергову увагу привертають праці правознавців. Зв'язок доброчесності із забезпеченням якості освіти, її правову природу, а також еволюцію та перспективи юридичного регулювання розробляли, зокрема, Я. Тицька [2], В. В. Миргород-Карпова зі співавторами [3], О. Бернацький [4] та І. В. Лисенко зі співавторами [5]. Окремий напрям, пов'язаний із впливом штучного інтелекту на доброчесність, досліджували В. І. Гришко і Б. С. Киричук [6]. Ширший педагогічний та міждисциплінарний пласт досліджень розглядає доброчесність переважно як запоруку та складник якості освіти, торкаючись питань оцінювання, рівневої природи її впливу, зарубіжної практики та викликів штучного інтелекту. Його представляють праці таких авторів, як О. С. Іванова, О. В. Горицька, Т. Г. Шаповалова [7], С. В. Горчинський, М. І. Софілканич, І. Ф. Горбенко [8], Н. В. Партико, І. М. Смирнова, Т. М. Житомирська [9], С. О. Шестакова, О. В. Сухомлинова, О. М. Задоріна [10].

Попри значну кількість праць, присвячених доброчесності як складнику якості освіти, наявна доктрина має два обмеження, які й окреслюють питання цього дослідження. По-перше, переважна більшість опрацьованих праць написана до ухвалення Закону України «Про академічну доброчесність», тому їхні дефініції та переліки порушень спираються на попередню редакцію законодавства. Ідеться не лише про хронологію. Чинний Закон відмовився від поняття «учасники освітнього процесу» на користь ширшого поняття «суб'єкти академічної діяльності». Він поширив вимоги доброчесності, зокрема вперше, на вступників, а також на суб'єктів освітньої та наукової діяльності і на наукову (науково-технічну) діяльність загалом. Для оцінювання якості ця зміна має

значення, оскільки вона розширює коло осіб, чия доброчесність впливає на якість результатів навчання та наукових досягнень, і охоплює не лише окремого здобувача, а й надавача освітньої послуги, чим посилює інституційне прочитання доброчесності як показника якості.

Серед відомих праць, що вже враховують положення нового Закону, можна назвати лише дослідження Л. Медвідь та А. Медвідь [11], яке виконане в економічному, а не правовому профілі. По-друге, жодне з розглянутих досліджень не аналізує доброчесність як критерій якості освітньої діяльності та не дає її цивільно-правової характеристики у площині надання освітніх послуг, на заповнення чого і спрямована ця стаття.

Метою статті є теоретичне обґрунтування академічної доброчесності як критерію якості освітньої діяльності на підставі чинного законодавства України, виокремлення рівнів, на яких доброчесність функціонує як показник якості, та розкриття цивільно-правової характеристики доброчесності у сфері надання освітніх послуг.

Виклад основного матеріалу. Зв'язок між якістю освіти та академічною доброчесністю має нормативну природу і випливає зі змісту відповідних законодавчих визначень. Закон України «Про освіту» розуміє освітню послугу як комплекс визначених законодавством, освітньою програмою та/або договором дій суб'єкта освітньої діяльності, що мають визначену вартість і спрямовані на досягнення здобувачем освіти очікуваних результатів навчання [12]. Академічну доброчесність Закон України «Про академічну доброчесність» визначає як сукупність цінностей, принципів і заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності під час провадження такої діяльності [1]. В основі обох категорій лежать результати навчання, оскільки освітня послуга орієнтована на їх досягнення, а академічна доброчесність забезпечує довіру до цих результатів та до наукових і творчих досягнень.

Із наведеного співвідношення випливає засаднича теза дослідження. Академічна доброчесність не є зовнішнім етичним додатком до освітньої діяльності, а становить внутрішню умову автентичності того результату, заради якого ця діяльність провадиться. Сфальсифікований або несамостійно здобутий результат навчання формально може бути оформлений, проте він не відповідає своєму призначенню, бо за ним не стоїть реальна компетентність здобувача освіти. Тому порушення доброчесності означає, що мети освітньої діяльності не досягнуто навіть за формально бездоганного дотримання її процедур. Такий висновок узгоджується з позицією дослідників, які розглядають доброчесність як «запоруку забезпечення якості освіти», а недоброчесність як «серйозну загрозу забезпечення якості освіти» [7, с. 86, 91]. На нашу думку, ця обставина потребує окремої уваги, оскільки саме вона дозволяє кваліфікувати доброчесність як критерій якості, а не лише як етичну вимогу до поведінки учасників академічної діяльності.

Тут потрібно зробити термінологічне уточнення, яке має значення для точності подальшого викладу. Нормативним орієнтиром для оцінювання є категорія якості освіти та якості освітньої діяльності, тоді як поняття освітньої послуги має вужчий, переважно цивільно-правовий зміст. Законодавство послідовно розмежовує ці терміни, тому в основу теоретичної конструкції варто покласти саме якість освітньої діяльності, розглядаючи освітню послугу як її договірний вимір.

Ключове значення для обґрунтування має частина перша статті 12 Закону України «Про академічну доброчесність». Ця норма зобов'язує заклади освіти та наукові установи мати визначену внутрішніми актами систему забезпечення академічної доброчесності, що ґрунтується на її цінностях, принципах і правилах, та прямо визначає таку систему складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти [1]. Тим самим законодавець нормативно поєднав дві категорії, які раніше співвідносилися переважно на доктринальному рівні, і надав тезі про доброчесність як параметр якості пряме законодавче закріплення. На нормативний характер цього зв'язку зверталася увага у порівняльно-правових дослідженнях ще до ухвалення профільного Закону, де доброчесність кваліфікували як «один з елементів системи забезпечення якості освіти» [3, с. 138]. Вважаємо, що саме тут проходить межа між попередньою доктриною, яка обстоювала цей зв'язок теоретично, та чинним регулюванням, яке надало йому нормативної визначеності.

Наведений висновок вписується в загальну конструкцію забезпечення якості освіти. Закон України «Про освіту» [12] відносить академічну доброчесність до сфери забезпечення якості освіти та розміщує відповідні норми поряд із положеннями про систему забезпечення якості. Закон України «Про вищу освіту» у межах внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти окремо передбачає забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками та здобувачами вищої освіти, зокрема створення дієвої системи запобігання та виявлення академічного плагіату [13]. Відповідні положення профільних законів було приведено у відповідність із Законом України «Про академічну доброчесність» із дня введення його в дію.

Нормативне закріплення доброчесності у структурі забезпечення якості засвідчує зміну її правового статусу. Доброчесність перестає бути виключно вимогою до індивідуальної поведінки і набуває значення системного параметра, за станом якого можна судити про якість освітньої діяльності закладу загалом. Преамбула вищезгаданого Закону підсилює цей висновок, оскільки визнає академічну доброчесність важливою передумовою провадження якісної освітньої та наукової діяльності і здобуття якісної освіти.

У літературі вплив доброчесності розрізняють за суб'єктами та середовищами, виокремлюючи індивідуальний, інституційний, системний та академічний виміри [7, с. 88]. У цьому дослідженні запропоновано інший поділ, підставою якого є не суб'єкт впливу, а функція, яку доброчесність виконує в забезпеченні якості. За цією ознакою академічну доброчесність як критерій якості освітньої діяльності розглянуто на трьох взаємопов'язаних рівнях, а саме ціннісно-цільовому, процедурному та інституційному.

На ціннісно-цільовому рівні доброчесність визначає відповідність фактично досягнутих результатів навчання їх нормативному розумінню. Якість освіти означає відповідність результатів установленим вимогам, а доброчесність гарантує, що ці результати є справжніми. Базові цінності доброчесності, серед яких чесність, довіра, справедливість і відповідальність, утворюють ту аксіологічну основу, без якої оцінка якості втрачає предмет, оскільки оцінюванню підлягає реальна, а не вдавана компетентність. Саме тому в літературі обґрунтовано, що «свідомий рівень академічної доброчесності є індикатором відповідності сучасним освітнім вимогам» [8].

На процедурному рівні доброчесність реалізується у вимогах до створення, виконання та оцінювання академічних творів і навчальних робіт. Особливе значення тут має інститут доброчесного оцінювання, порушенням якого Закон «Про академічну доброчесність» визнає недоброчесне оцінювання, тобто свідоме порушення визначених вимог, що призвело до завищення або заниження оцінки результатів академічної діяльності. Об'єктивність оцінювання належить до обов'язків суб'єкта освітньої діяльності і є однією з важливих умов забезпечення доброчесності [7, с. 91]. Тому недоброчесне оцінювання становить дефект якості самої освітньої діяльності, а не лише порушення з боку окремої особи.

Зарубіжна практика пов'язує оцінювання зі стандартами якості ще виразніше, оскільки, згідно з Кодексом Британії щодо якості вищої освіти, присудження кваліфікації допускається лише тоді, коли досягнення запланованих результатів навчання «продемонстровано через процеси оцінки, які є справедливими, дійсними та надійними» [3, с. 140].

На інституційному рівні доброчесність характеризує спроможність закладу освіти забезпечувати якість через власні механізми. Закон України «Про академічну доброчесність» запроваджує самостійну категорію інституційних порушень академічної доброчесності, до яких належать, зокрема, бездіяльність щодо розбудови системи та механізмів забезпечення доброчесності, безпідставне залишення без розгляду повідомлень про порушення, невжиття заходів для виявлення порушень і реагування на встановлені факти [1]. Поява цієї категорії показує, що недотримання доброчесності може бути дефектом інституційним, а отже характеризувати неналежну якість освітньої діяльності закладу як такого. Цей рівень безпосередньо пов'язаний з упровадженням політики якості у внутрішню культуру закладу, адже, як зауважують дослідники, заклади вищої освіти «сприяють поширенню принципів академічної доброчесності

перш за все за допомогою упровадження політики якості у внутрішню культуру закладу» [8].

Оскільки освітня послуга має визначену вартість і може ґрунтуватися на договорі, дотримання доброчесності можна розглядати також як елемент належного виконання зобов'язання обома сторонами освітніх відносин. Здобувач освіти зобов'язаний виконувати навчальні завдання самостійно у межах, визначених умовами завдання, а суб'єкт освітньої діяльності зобов'язаний забезпечити доброчесне та об'єктивне оцінювання. Порушення цих обов'язків набуває значення неналежного виконання договору про надання освітніх послуг, причому недоброчесне оцінювання є порушенням саме з боку надавача послуги.

Наближення доброчесності до договірної конструкції простежується і в доктрині, де сформовану доброчесність тлумачать як «домовленість (пряму або приховану) між усіма суб'єктами академічної спільноти … про недопустимість заборонених законом та совістю вчинків, спрямованих на отримання неправомірних переваг в освітньому процесі» [10, с. 88]. На нашу думку, саме це спостереження потребує окремого опрацювання, оскільки воно наближає доброчесність до розуміння як елемента взаємних зобов'язань учасників освітніх відносин, тоді як її цивільно-правова характеристика у площині надання освітніх послуг залишається нерозробленою.

На цьому рівні виникає суперечність, яку варто пояснити. Логіка послуги тяжіє до задоволення замовника та надання оплаченого результату, тоді як логіка доброчесності інколи вимагає протилежного, зокрема негативного оцінювання або відмови визнати результат. Тому вимога доброчесності виконує функцію внутрішнього обмеження суто ринкової моделі освіти і не дозволяє звести освітню діяльність до простого надання оплаченого блага. Це означає, що якість освітньої діяльності не є тотожною задоволеності споживача послуги, а вимірюється передусім достовірністю результатів навчання.

Цивільно-правова характеристика доброчесності у сфері надання освітніх послуг у наявній літературі залишається практично не розробленою, що відкриває окремий напрям подальших досліджень.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави для таких висновків. Академічна доброчесність у чинному законодавстві України набула значення нормативно закріпленого критерію якості освітньої діяльності. Таке закріплення випливає з частини першої статті 12 Закону України «Про академічну доброчесність», яка визначає систему забезпечення доброчесності складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти, а також з преамбули цього Закону, що визнає доброчесність передумовою якісної освітньої діяльності.

Доброчесність як критерій якості розглянуто на трьох рівнях, виокремлених не за суб'єктами чи середовищами впливу, як прийнято в літературі, а за функцією, яку доброчесність виконує в забезпеченні якості. Ціннісно-цільовий рівень забезпечує автентичність результатів навчання, процедурний охоплює вимоги до виконання робіт і доброчесного оцінювання, а інституційний характеризує спроможність закладу освіти забезпечувати якість власними механізмами. Саме на інституційному рівні діє запроваджена законодавцем категорія інституційних порушень доброчесності, яка дає підстави розглядати доброчесність як системний показник якості закладу.

У цивільно-правовій площині дотримання доброчесності постає як елемент належного виконання освітнього зобов'язання. Водночас вимога доброчесності виконує функцію внутрішнього обмеження ринкової моделі освіти, оскільки не дозволяє звести освітню діяльність до простого надання оплаченого результату.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні доброчесності як нормативно закріпленого критерію якості освітньої діяльності, у побудові трирівневої моделі доброчесності за функцією в забезпеченні якості та в наданні цивільно-правової характеристики доброчесності у сфері надання освітніх послуг. Перспективними напрямами подальших досліджень є аналіз практики застосування Закону № 4742-IX, розроблення методики оцінювання стану академічної доброчесності як показника якості освітньої діяльності та поглиблене опрацювання цивільно-правових аспектів доброчесності у відносинах з надання освітніх послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про академічну доброчесність : Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX. Відомості Верховної Ради України. 2026. № 13. Ст. 35.

2. Тицька Я. Академічна доброчесність та академічна відповідальність у забезпеченні якості освіти. Теорія держави і права. 2018. № 11. С. 192–195. URL: https://dspace.onua.edu.ua/bitstreams/6f7ec1ec-332f-4d80-9d9a-52415e5f0e6d/download (дата звернення: 28.07.2026).

3. Миргород-Карпова В. В., Руденко Л. Д., Шлапко Т. В. Академічна доброчесність в Україні та країнах Європейського Союзу: порівняльно-правовий аналіз. Право.ua. 2022. № 3. С. 138–145. DOI: 10.32782/LAW.UA.2022.3.20 (дата звернення: 28.07.2026).

4. Бернацький О. До питання етико-правової природи академічної доброчесності в Україні. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2020. Вип. 4 (92). С. 75–86.

5. Лисенко І. В., Кузьменко О. В., Гаряєва Г. М. Юридичне регулювання академічної доброчесності в Україні: еволюція і перспективи. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 1. С. 103–112. DOI: 10.24144/2788-6018.2025.01.16 (дата звернення: 29.07.2026).

6. Гришко В. І., Киричук Б. С. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітньо-науковій діяльності України та зарубіжних держав. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. Вип. 85, т. 2. С. 305–310. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.85.2.45 (дата звернення: 29.07.2026).

7. Іванова О. С., Горицька О. В., Шаповалова Т. Г. Академічна доброчесність як запорука забезпечення якості освіти. Перспективи та інновації науки. 2022. № 3 (8). С. 84–97. DOI: 10.52058/2786-4952-2022-3(8)-84-97 (дата звернення: 29.07.2026).

8. Горчинський С. В., Софілканич М. І., Горбенко І. Ф. Якість української освіти й академічна доброчесність: вплив застосування штучного інтелекту. Академічні візії. 2023. Вип. 20. DOI: 10.5281/zenodo.8022979. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/407 (дата звернення: 29.07.2026).

9. Партико Н. В., Смирнова І. М., Житомирська Т. М. Академічна доброчесність в епоху штучного інтелекту: виклики та можливості для здобувачів освіти. Інноваційна педагогіка. 2025. Вип. 72. С. 265–268. URL: https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/72/55.pdf (дата звернення: 30.07.2026).

10. Шестакова С. О., Сухомлинова О. В., Задоріна О. М. Академічна доброчесність: практика дотримання у зарубіжних країнах. Молодь і ринок. 2023. № 9 (217). С. 87–91. DOI: 10.24919/2308-4634.2023.287676 (дата звернення: 30.07.2026).

11. Медвідь Л., Медвідь А. Академічна доброчесність як важлива передумова якісної освітньої діяльності. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2026. Вип. 1. С. 131–148. DOI: 10.35774/ibo2026.01.131 (дата звернення: 30.07.2026).

12. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.

13. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37–38. Ст. 2004.

Дата першого надходження статті до видання: 31.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 16.11.2026